

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

О.В. Михайлова, С.М. Шинкар, А.М. Пляшешник

Визначено специфіку інноваційної діяльності підприємств роздрібноЇ торгівлі за умов євроінтеграційних процесів країни. Виокремлено чотири пріоритетні напрями інноваційної діяльності підприємств роздрібноЇ торгівлі, в основі яких закладені європейські цінності з урахуванням галузевих особливостей.

***Ключові слова:** інноваційна діяльність, підприємство роздрібноЇ торгівлі, напрями інноваційної діяльності, євроінтеграція.*

ИННОВАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЙ РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛИ В УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ

Е.В. Михайлова, С.М. Шинкар, А.Н. Пляшешник

Определена специфика инновационной деятельности предприятий розничной торговли в условиях интеграционных процессов страны. Выделены четыре приоритетных направления инновационной деятельности предприятий розничной торговли, в основе которых заложены европейские ценности с учетом отраслевых особенностей.

***Ключевые слова:** инновационная деятельность, предприятие розничной торговли, направления инновационной деятельности, евроинтеграция.*

RETAIL TRADE ENTERPRISES' INNOVATIVE ACTIVITY IN TERMS OF THE EUROPEAN INTEGRATION

O. Mykhailova, S. Shynkar, A. Plyasheshnyk

The necessity of retail trade enterprises' innovative processes studying for effective economic decisions making of competitiveness increasing is substantiated. It is noted that the activity of innovative and active retailers is mainly aimed at consumer demand satisfying. On the other hand, the macro- and micro-environments, which are effected by the European integration, foreign experience to Ukrainian enterprises transferring, influence on the implementation of the most effective innovative decisions in competition process. It is noted that innovation is objective condition for modern trade entrepreneurship development and providing

enterprises' competitiveness in the long term period. The retail trade enterprise innovation activity is characterized as its ability to integrate all kinds of innovations and methods which open up new business opportunities and provide competitive advantage. Emphasis is placed on the effect of the country's European integration on the retailers' innovation activity according to the economic reforms and best European practices.

The specifics of retail trade enterprises' innovative activity in the country's European integration processes context are considered. It is noted that European values (democracies, rule of law, respect for human rights and standards of the European security system) are based of the innovation activity specifics with taking into account industry specificities. Four priority trends of retailers' innovative activity are identified. They are innovations related to the range management, their aim is meeting the demand for products which are produced according to the environmental and social criteria; innovations in employee motivation and training which are aimed at team building and long-term development; environmental innovations provide enterprise's environmental impact reducing; the main purpose of philanthropic innovations is society benefiting. The characteristic of each trend of the retail trade enterprises' innovative activity is presented.

The conclusions about the possibility of the study results use in enterprises' innovation activity management improving for more effective meeting the needs of consumers with their products or services are concluded.

Keywords: *innovative activity, retail trade enterprise, innovative activity trends, European integration.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Перед підприємствами роздрібної торгівлі країни наразі стоять нові завдання, обумовлені євроінтеграцією і посиленням конкуренції на ринку. Одним із напрямів у вирішенні цих завдань є активізація інноваційних процесів на підприємствах із використанням зарубіжного досвіду і перенесення успішних практик на вітчизняний ритейл. Потенціал українського ритейлу передбачає виняткові перспективи впровадження інновацій, а можливості євроінтеграції забезпечують відправну точку для його розвитку. Тому в цих умовах визначення специфіки та напрямів інноваційної діяльності як підґрунтя підвищення конкурентоспроможності набуває все більшої актуальності та потребує їх упровадження в практичну діяльність підприємств роздрібної торгівлі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи організації інноваційної діяльності на підприємствах роздрібної торгівлі досліджена в працях багатьох вітчизняних учених, серед них: М. Чорна [1], С. Давимука, Н. Попадинець, І. Миколайчук [2], В. Апопій, Ю. Хом'як [3], А. Волосов [4], Л. Федулова [5], М. Чернявська [6]. Проте висвітлення інноваційної діяльності на підприємствах вітчизняного ритейлу під впливом євроінтеграції

потребує додаткового вивчення та більш аргументованого обґрунтування її специфіки в діяльності підприємства та підвищенні конкурентоспроможності.

Мета статті – визначення специфіки та напрямів інноваційної діяльності вітчизняних підприємств роздрібною торгівлі в умовах євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діяльність інноваційноактивних підприємств роздрібною торгівлі переважно спрямована на задоволення попиту споживачів. З іншого боку, макро- і мікросередовища, що змінюються під впливом євроінтеграції, перенесення зарубіжного досвіду на українські підприємства, впливають на впровадження найбільш ефективних інноваційних рішень у боротьбі за користувача. Інноваційна діяльність є об'єктивною умовою для розвитку сучасного торговельного підприємництва, забезпечення конкурентоспроможності підприємств у довгостроковому періоді [2].

Визначення характерних особливостей інноваційної діяльності відповідно до напрямів розвитку на європейському ринку прямо залежить від концепції дослідження функціонування підприємств ритейлу. У сучасній теорії інноваційна діяльність визначається як «вид діяльності, пов'язаний з трансформацією ідей (досліджень і розробок) у новий або вдосконалений продукт, впроваджений на ринку, у новий чи удосконалений технологічний процес, що використовується у практичній діяльності, в новий підхід до соціальних послуг» [7].

У процесі досліджень вихідними стали наступні теоретичні положення:

1. Інновація – це створення та використання нових результатів науково-технічних досліджень щодо конкурентоспроможних технологій, продукції (послуг, робіт), організаційно-технічних, управлінських рішень виробничого, комерційного, адміністративного характеру, що забезпечують розвиток та економічну ефективність діяльності підприємства [8]. О. Хотяшева [9] вважає, що інновація – це цілеспрямовані зміни, які проводять у всіх сферах господарської діяльності компанії, для адаптації до зовнішнього середовища, з метою досягнення довгострокової ефективності функціонування компанії.

2. Основними властивостями інновацій є забезпечення технічного, економічного, соціального, екологічного та інших ефектів. Р. Фатхутдинов розуміє інновацію як «кінцевий результат впровадження новачії з метою зміни об'єкту управління та отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного та іншого виду ефекту» [10].

3. Підприємства роздрібно́ї торгівлі – складна відкрита система, яка вбирає нові адекватні ринковому середовищу якості [11].

4. Найбільш характерні організаційні зміни для підприємств українського ритейлу пов'язані із застосуванням сучасних систем контролю якості та сертифікації товарів, робіт і послуг, реалізацією заходів з розвитку персоналу, упровадженням заходів з охорони довкілля.

Виходячи з цих положень, інноваційну діяльність підприємства роздрібно́ї торгівлі можна розглядати як його здатність до інтеграції всіх видів нововведень і методів, які відкривають нові можливості для бізнесу та забезпечують конкурентну перевагу. Тобто євроінтеграція країни приносить в інноваційну діяльність підприємств роздрібно́ї торгівлі зміни, які відповідають напрямам реформування економіки та передовим європейським практикам.

Базуючись на цій позиції та враховуючи галузеві особливості, можна виділити чотири пріоритетні напрями інноваційної діяльності підприємств ритейлу, в основі яких закладені європейські цінності (демократії, верховенства права, поваги до прав людини та стандартів європейської системи безпеки), а саме (рис. 1):

1. *Інновації, пов'язані з управлінням асортиментом спрямовані*, на задоволення попиту на продукцію, що вироблена за екологічними та соціальними критеріями:

- наявність в асортименті сертифікованих біопродуктів і продуктів, вироблених за встановленими національними і міжнародними стандартами якості;

- співпраця з асоціаціями споживачів та акредитованими лабораторіями для перевірки якості продукції;

- пропозиція і просування продуктів українських виробників.

2. *Інновації щодо мотивації і навчання співробітників* спрямовані на формування команди і розвиток у довгостроковій перспективі:

- навчання кожного співробітника і персоналу в цілому продажу і характеризуванню товару (послуги);

- проведення тренінгів для підвищення професійної кваліфікації співробітників;

- створення безпечних умов праці й додаткових соціальних пільг для поліпшення якості життя.

3. *Інновації з охорони довкілля* передбачають зменшення впливу діяльності підприємства на екологію:

- застосування новітнього обладнання для досягнення оптимальної енергоефективності;

- застосування новітніх технологій для зменшення викидів парникових газів від споживання палива, електроенергії та тепла, упровадження холодоагентів із меншим впливом на зміну клімату;
- упровадження системи поводження з відходами (роздільний збір та подальша переробка відходів у енергетичну сировину – біогаз, установлення пресів для відходів упаковки та ін.);
- контроль усіх стадій життєвого циклу товару або послуги, у ході яких здійснюється вплив на довкілля (починаючи від закупівлі та закінчуючи утилізацією продукту після завершення терміну його придатності або експлуатації).

Рис. 1. Напрями інноваційної діяльності вітчизняного ритейлу в умовах євроінтеграції

4. *Філантропічні інновації*, основна мета яких – давати користь суспільству:

– проведення різних благодійних заходів (підтримка громадських організацій, спонсорвання соціальних проєктів);

– розвиток партнерських відносин із неурядовими організаціями (наприклад, Червоний Хрест, Українське товариство сліпих);

– діяльність у сфері корпоративної соціальної взаємодії – захист культурної та історичної спадщини України.

Висновки. У результаті дослідження обґрунтовано специфіку та визначено пріоритетні напрями інноваційної діяльності вітчизняних підприємств роздрібною торгівлі в умовах євроінтеграції з урахуванням особливостей функціонування підприємств галузі. Результати дослідження можуть бути корисними для вдосконалення управління інноваційною діяльністю підприємств з метою більш ефективно задовольняти потреби споживачів своїми товарами або послугами. У подальших дослідженнях планується розробити систему показників оцінювання інноваційної діяльності на основі схеми напрямів інноваційної діяльності вітчизняного ритейлу за умов євроінтеграції.

Список джерел інформації / References

1. Чорна М. В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств : монографія / М. В. Чорна, С. В. Глухова. – Х. : ХДУХТ, 2012. – 210 с.

Chorna, M., Gluhova, S. (2012), *Evaluating the effectiveness of innovation activity of enterprises: Monograph [Ocinka effektivnosti innovacijnoi diyal'nosti pidpriemstv]*, HDUHT, Kharkiv, 210 p.

2. Інноваційний розвиток підприємств сфери торгівлі: світові тенденції та практика в Україні : монографія / [С. А. Давимука, Л. І. Федулова, Н. М. Попадинець та ін.] ; за заг. ред. С. А. Давимуки ; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України». – Львів, 2016. – 432 с.

Davymuka, S. (Ed.), Fedulova, L., Popadynets, N., et al. (2016), *Innovative development of enterprises in the trade: global trends and practices in Ukraine: Monograph [Innovatsiynny rozvytok pidpryyemstv SFERY torhivli: Svitovi Tendentsiyi ta praktyka v Ukrayini]*, Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine, Lviv, 432 p.

3. Алопій В. В. Сутність і типологія інновацій в торгівлі / В. В. Алопій, Ю. М. Хом'як // Торговля, комерція, підприємництво : зб. наук. праць. – Львів : Львівська комерційна академія, 2011. – Вип. 12. – С. 5–9.

Apopiy, V., Hamjak, U. (2011), “Essence and tipologiya of innovations in trade”, *Trade, commerce, entrepreneurship, collection of scientific works [“Sutnist i typolohiya innovatsiy v torhivli”]*, *Torhivlya, komertsiya, pidpryyemnytstvo*, Lviv Academy of Commerce, Lviv, Vol. 12, pp. 5-9.

4. Волосов А. М. Інновації як джерело формування конкурентних переваг підприємств торгівлі [Електронний ресурс] / А.М. Волосов // *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. – 2016. – Vol. 2, № 4. – P. 52–63. – Available at: <http://are-journal.com/are/article/view/63>

Volosov, A. (2016), “Innovations as a source of competitive advantages formation for retailers”, *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal* [“Innovatsiyyi yak dzherelo formuvannya konkurentnykh perevah pidpryyemstv torhivli”, *Silskohospodarska ta resursna ekonomika: Mizhnarodnyy naukovyy elektronnyy zhurnal*], Vol. 2, No. 4, pp. 52-63, available at: <http://are-journal.com/are/article/view/63>

5. Федулова Л. Інноваційність розвитку сфери торгівлі / Л. Федулова // *Держава та економіка : вісник КНТЕУ. Економіка*. – К., 2016. – Вип. 1 (7). – С. 17–33.

Fedulova, L. (2016), “Trade innovation development”, *State and economy: KNUTU Newsletter. Economy series* [“Innovatsiynist rozvytku sfery torhivli”, *State and economy*], KNUTU, Kyiv, Vol. 1(7) pp. 17-33.

6. Чернявська М. Сутність інновацій торговельного підприємства / М. Чернявська // *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. – Мукачево, 2017. С. 102–107.

Chernyavska, M. (2017), “Essence of trade enterprise innovations”, *Scientific Bulletin of Mukachevo State University* [“Sutnist innovatsiy torhovelnogo pidpryyemstva”, *Naukovyy visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu*], Mukachevo, pp. 102-107.

7. Коюда П. М. Ефективність інноваційної діяльності підприємств: теорія та практика : монографія / П. М. Коюда, І. А. Шейко. – Х. : ХНУРЕ, 2013. – 337 с.

Koyuda, P., Sheyko I. (2013), *Effectiveness of innovation activity of enterprises: theory and practice: Monograph* [Efficiency of enterprise innovation activity: theory and practice], KNURE, Kharkiv, 337 p.

8. Про інвестиційну діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 18 вересня 1991 р. № 1560. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>

Law of Ukraine (1991), “About investment activity” dated September 18, No. 1560 [Zakon Ukrainy “Pro investytsiynnu diyalnist”], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>

9. Хотяшева О. М. Инновационный менеджмент : учеб. пособие / О. М. Хотяшева. – 2-е изд. – СПб. : Питер, 2006. – 384 с.

Khotyashева, O. (2006), *Innovation Management. A Tutorial. 2nd ed.* [Innovatsionnyy menedzhment, ucheb. posobiye, 2-e izd.], Piter, St. Petersburg, 384 p.

10. Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент : учебник для вузов / Р. А. Фатхутдинов. – 5-е изд. – СПб. : Питер, 2006. – 448 с.

Fathutdinov, R. (2006), *Innovation Management. University textbook. 5rd ed.* [Innovatsionnyy menedzhment, uchebnik dlya vuzov, 5-e izd.], Piter, St. Petersburg, 448 p.

11. Власова Н. О. Чинники формування оборотних активів підприємств роздрібної торгівлі / Н.О. Власова, М.В. Чорна, О.В. Михайлова // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 8 (134). – С. 156–163.

Vlasova, N., Chorna, M., Mikhailova, O. (2012), “Factors of formation of circulating assets of retailers”, *Current problems of the economy* [“Chynnyky formuvannya oborotnykh aktyviv pidpryyemstv rozdribnoyi torhivli”, *Aktualni problemy ekonomiky*], No. 8(134), pp. 156-163.

Михайлова Олена Валентинівна, канд. екон. наук, кафедра економіки підприємств харчування та торгівлі ім. І.Г. Бережного, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: 0502803582; e-mail: emi030865@gmail.com.

Михайлова Елена Валентиновна, канд. экон. наук, кафедра економіки підприємств харчування та торгівлі ім. І.Г. Бережного, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: 0502803582; e-mail: emi030865@gmail.com.

Mykhailova Olena, PhD in Economics, Department of Economics of Catering and Trade the name of I.G. Berezhnoy, Enterprises of Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: 0502803582; e-mail: emi030865@gmail.com.

Шинкар Світлана Миколаївна, канд. екон. наук, доц., кафедра економіки підприємств харчування та торгівлі ім. І.Г. Бережного, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-58; e-mail: svetashin@i.ua.

Шинкар Светлана Николаевна, канд. экон. наук, доц., кафедра економіки підприємств харчування та торгівлі ім. І.Г. Бережного, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-58; e-mail: svetashin@i.ua.

Shynkar Svetlana, PhD in Economics, Department of Economics of Catering and Trade the name of I.G. Berezhnoy, Enterprises of Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-58; e-mail: svetashin@i.ua.

Пляшешник Анатолій Миколайович, кафедра суспільних та гуманітарних дисциплін, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. E-mail: plyaha1963@gmail.com.

Пляшешник Анатолий Николаевич, кафедра общественных и гуманитарных дисциплин, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. E-mail: plyaha1963@gmail.com.

Plyasheshnyk Anatoliy Mykolayovych, Department of Social Sciences and Humanities, Enterprises of Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. E-mail: plyaha1963@gmail.com.

DOI: 10.5281/zenodo.3932733

УДК 641.1.003.12

ОЦІНКА СТАНУ ХАРЧУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

В.А. Гросул, С.О. Зубков, Н.І. Єсінова

Проведено оцінку стану харчування населення за 1990–2018 рр. на основі даних статистичних спостережень споживання основних продуктів харчування населенням України та порівняння з іншими країнами світу. Визначено основні чинники впливу на динаміку споживання населенням України основних продуктів харчування.

Ключові слова: харчування, споживання, продукти харчування.

ОЦЕНКА СОСТОЯНИЯ ПИТАНИЯ НАСЕЛЕНИЯ УКРАИНЫ

В.А. Гросул, С.А. Зубков, Н.И. Есинова

Проведена оцінка состояния питания населения за 1990–2018 гг. на основе данных статистических наблюдений потребления основных продуктов питания населением Украины и сравнения с другими странами мира. Определены основные факторы влияния на динамику потребления населением Украины основных продуктов питания.

Ключевые слова: питание, потребление, продукты питания.

ASSESSMENT OF NUTRITION OF POPULATION OF UKRAINE

V. Hrosul, S. Zubkov, N. Yesinova

In the context of globalization, the population catering state depends on many social and economic and environmental factors, certain organization models health effect and its catering management. In many studies, researchers focus on food safety, one aspect of which is the population catering state. Despite the multiplicity and diversity of catering issues researches, the most of them describe past trends or focus on certain catering aspects. Current trends coverage of the population catering state with taking into account various catering problems

---

© Гросул В.А., Зубков С.О., Єсінова Н.І., 2020